

Οι νόμοι επισκέπτονται τον Σωκράτη στη φυλακή

Στο έργο του «**Κρίτων**» ο Πλάτων παρουσιάζει τα επιχειρήματα που προέβαλε ο Σωκράτης αποκρούοντας τις προτάσεις των φίλων του να δραπετεύσει πριν από την εκτέλεση της θανατικής ποινής που του επιβλήθηκε από το δικαστήριο της Ηλιαίας (399 π.Χ.). Η κατηγορία που οδήγησε τον Σωκράτη στην καταδίκη ήταν ότι πίστευε σε άλλους θεούς από εκείνους που τιμούσε η πόλη του και ότι διέφθειρε τους νέους. Η δικαιολόγηση της άρνησής του να δραπετεύσει ήταν δύσκολη, καθώς οι φίλοι του υποστήριζαν ότι η δραπέτευσή του δε θα αποτελούσε αδικία αλλά θεραπεία μιας αδικίας. Στο απόσπασμα που ακολουθεί ο Σωκράτης παρουσιάζει τους νόμους προσωποποιημένους να του υποβάλλουν ερωτήματα σχετικά με τις συνέπειες μιας ενδεχόμενης δραπέτευσής του.

Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθὲνδε εἶτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν; Ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ᾧ ἐπιχειρεῖς διανοῇ τοὺς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; Ἡ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾗ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνωνται καὶ διαφθείρωνται; Τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; Πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. Ἡ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι «Ἡδίκη γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν;» Ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν;

Εάν την ώρα που σκοπεύουμε να δραπετεύσουμε από εδώ -είτε, όπως αλλιώς θέλεις, ας την ονομάσεις αυτή την πράξη- έρχονταν οι νόμοι και το σύνολο των πολιτών, στέκονταν μπροστά μας και ρωτούσαν:

Πες μας, Σωκράτη, τι έχεις στο νου σου να κάνεις; Σκοπεύεις κάτι άλλο ἢ μήπως μ' αυτή σου την πράξη, την οποία πας να επιχειρήσεις, σκοπεύεις να καταστρέψεις και εμάς τους νόμους και ολόκληρη την πόλη, όσο περνάει από το χέρι σου; Ἡ μήπως σου φαίνεται ὅτι ἡ πολιτεία μπορεί να υπάρξει και να μην καταλυθεί, εκείνη στην οποία οι δικαστικές αποφάσεις δεν έχουν καμιά ισχύ, ἀλλὰ ακυρώνονται και καταργούνται ἀπὸ τους απλούς πολίτες;

Τι θα απαντήσουμε, Κρίωνα, σε αυτά και σε άλλα παρόμοια ερωτήματα; Γιατί πολλά θα μπορούσε να πει κανείς, και ιδιαίτερα ένας ρήτορας, σχετικά με αυτό το νόμο που κινδυνεύει να καταλυθεί, ο οποίος προστάζει ὅτι οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να ἔχουν ισχύ. Ἡ μήπως θα τους απαντήσουμε ὅτι "μας αδίκησε ἡ πόλη και δεν ἔλαβε τὴν ὀρθή δικαστική ἀπόφαση;" Αὐτά θα πούμε ἢ κάτι ἄλλο;

Πλάτωνος: "Κρίτων" 50a-c

Γραμματικές και Συντακτικές παρατηρήσεις στο κείμενο της ενότητας 9

-Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἶτε ἀποδιδράσκειν(...)ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο: Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση.

μέλλουσιν: χρονική μετοχή (χρόνο ενεστώτα) σε δοτική πληθυντικού αριθμού.

Ἔχει υποκείμενό της τη δοτική ἡμῖν.

ἀποδιδράσκειν: Τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο της μετοχής μέλλουσιν.

A) ἐλθόντες: χρονική μετοχή (χρόνου Αορίστου Β΄του «ἔρχομαι»)

B) ἐπιστάντες: χρονική μετοχή.

Και οι δυο παραπάνω μετοχές είναι συνημμένες με υποκείμενα: οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινόν. Αυτές οι λέξεις είναι υποκείμενα και στο ρήμα της πρότασης, δηλ. στο «ἔροιντο». (Το ρήμα βρίσκεται σε ευκτική, και είναι αόριστος β΄του ρήματος ἐρωτάω, -ῶ)

- ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο: Δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική πρόταση.

Το απαρέμφατο ὀνομάσαι είναι Υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα δεῖ.

τοῦτο: Είναι το Αντικείμενο στο απαρέμφατο ὀνομάσαι.

- Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες: Κύρια πρόταση (ο λόγος εδώ έχει γίνει ευθύς).

Το ρήμα εἰπέ είναι δεύτερο πρόσωπο ενικού αριθμού Προστακτικής Αορίστου Β΄του ρήματος λέγω. Προσοχή: ο τύπος τονίζεται στη λήγουσα!

μοι: Είναι το αντικείμενο του ρήματος εἰπέ.

- τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν; : Κύρια πρόταση-ευθεία ερώτηση (όχι δευτερεύουσα πλάγια ερώτηση.).

Το τελικό απαρέμφατο ποιεῖν είναι το αντικείμενο του ρήματος ἔχεις.

- Ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ(...)διανοῇ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; : Κύρια πρόταση-ευθεία ερώτηση.

Η αόριστη ανωνυμία «τι» είναι Αντικείμενο στο ρήμα της πρότασης: διανοῇ

Επίσης ως αντικείμενο λειτουργεί το τελικό απαρέμφατο: ἀπολέσαι. Δηλαδή εδώ ο συγγραφέας του κειμένου κάνει μια ερώτηση με δύο πιθανές απαντήσεις (διμελή).

τούς νόμους: Είναι το αντικείμενο του απαρεμφάτου ἀπολέσαι.

Το ἡμᾶς συμπληρώνει και επεξηγεί την προηγούμενη λέξη (τους νόμους, δηλ. εμάς).

τῷ ἔργῳ: Η δοτική λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του μέσου ή του τρόπου.

- ὧ ἐπιχειρεῖς : Δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση.

- Ἡ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν καὶ μὴ ἀνατετράφθαι; : **Κύρια πρόταση-ευθεία ερώτηση.**

Στο απρόσωπο ρήμα δοκεῖ λειτουργούν ως υποκείμενα τα ειδικά απαρέμφατα: οἷόν τε εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι. Και στα δύο αυτά απαρέμφατα υποκείμενο είναι λόγω ετεροπροσωπίας το ουσιαστικό τὴν πόλιν.

Το απαρέμφατο ἀνατετράφθαι είναι Παρακειμένου Μέσης Φωνής του ρήματος ἀνατρέπομαι.

-ἐν ἧ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μὴδὲν ἰσχύωσιν ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνωνται καὶ διαφθείρωνται;

Τρεις δευτερεύουσες αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις, οι οποίες συνδέονται μεταξύ με τους συνδέσμους : ἀλλὰ, καὶ.

Ο τύπος ἂν είναι αοριστολογικός και αναφέρεται και στα τρία ρήματα των προτάσεων που βρίσκονται σε υποτακτική ἰσχύωσιν, γίνωνται, διαφθείρωνται

ἄκυροι: Κατηγορούμενο από το συνδετικό ρήμα γίνωνται.

ὑπὸ ἰδιωτῶν: Ποιητικό αίτιο στα παθητικά ρήματα: γίνωνται καὶ διαφθείρωνται.

-Τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; : **Κύρια πρόταση-ευθεία ερώτηση.**

Ο ρηματικός τύπος ἐροῦμεν είναι μέλλοντας του «λέγω» (ἀ'πληθ. πρόσωπο Οριστικής μέλλοντα)

-Πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου: **Κύρια πρόταση.**

Ο τύπος ἂν ἔχοι είναι μια Δυνητική ευκτική.

Ο τύπος της αντωνυμίας τις είναι υποκείμενο του ρήματος ἂν ἔχοι, ενώ το τελικό απαρέμφατο εἰπεῖν είναι αντικείμενο του ρήματος.

Η μετοχή ἀπολλυμένου είναι επιθετική.

-ὅς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι: **Δευτερεύουσα αναφορική-ονοματική πρόταση.**

Το τελικό απαρέμφατο εἶναι λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα προστάττει.

τὰς δίκας: Είναι Υποκείμενο (σε αιτιατική λόγω ετεροπροσωπίας) στο εἶναι.

κυρίας: Είναι το κατηγορούμενο του παραπάνω υποκειμένου.

Ἦ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς; **Κύρια πρόταση-ευθεία ερώτηση.**

ὅτι: Εδώ ο σύνδεσμος δεν εισάγει δευτερεύουσα ειδική πρόταση, αλλά κάνει απλώς τη μετάβαση από τον εξαρτημένο στον ευθύ λόγο.

«Ἡδίκηει γὰρ ἡ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν» : Δύο κύριες προτάσεις παρατακτικά συνδεδεμένες με το καὶ.

Υποκείμενο στο ρήμα ἡδίκηει ὅπως και στο ρήμα ἔκρινεν είναι το ουσιαστικό ἡ πόλις.

Αντικείμενο στο ίδιο ρήμα είναι η προσωπική αντωνυμία: ἡμᾶς

-τὴν δίκην: Αντικείμενο στο ρήμα ἔκρινεν.

Ταῦτα (ἐροῦμεν) ἢ τί ἐροῦμεν; Δύο κύριες προτάσεις –ευθείες ερωτήσεις, συνδεδεμένες παρατακτικά με το σύνδεσμο ἢ

-Ὡς υποκείμενο στο «ἐροῦμεν» εννοείται η αντωνυμία ἡμεῖς

Ὡς αντικείμενα (σύστοιχα) του «ἐροῦμεν» λειτουργούν οι δυο αντωνυμίες: ταῦτα-τι.

Παράλληλο κείμενο (σελίδα 109)

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Δημοσθένης υποστηρίζει ότι η δύναμη των νόμων ἐγκείται στην τήρησή τους από τους ανθρώπους.

Ἡ δὲ τῶν νόμων ἰσχὺς τίς ἐστίν; Ἄρ' ἐάν τις ὑμῶν ἀδικούμενος ἀνακράγη, προσδραμοῦνται καὶ παρέσονται βοηθοῦντες; Οὐ· γράμματα γὰρ γεγραμμέν' ἐστί, καὶ οὐχὶ δύναιντ' ἂν τοῦτο ποιῆσαι. Τίς οὖν ἡ δύναμις αὐτῶν ἐστίν; Ὑμεῖς ἐάν βεβαιῶτ' αὐτοὺς καὶ παρέχητε κυρίους ἀεὶ τῷ δεομένῳ. Οὐκοῦν οἱ νόμοι θ' ὑμῖν εἰσὶν ἰσχυροὶ καὶ ὑμεῖς τοῖς νόμοις. Δεῖ τοίνυν τούτοις βοηθεῖν ὁμοίως ὥσπερ ἂν αὐτῷ τις ἀδικουμένῳ, καὶ τὰ τῶν νόμων ἀδικήματα κοινὰ νομίζειν, ἐφ' ὅτου περ ἂν λαμβάνηται, καὶ μήτε λητουργίας μήτ' ἔλεον μήτ' ἄνδρα μηδένα μήτε τέχνην μηδεμίαν εὐρῆσθαι, δι' ὅτου παραβὰς τις τοὺς νόμους οὐ δώσει δίκην.

Δημοσθένης, Κατὰ Μειδίου 224-225

Ποια, όμως, είναι η δύναμη των νόμων; άραγε, αν κάποιος από σας, ο οποίος αδικείται, βγάλει μια δυνατή φωνή, θα τρέξουν οι νόμοι και θα γίνουν βοηθοί του; Όχι, γιατί οι νόμοι είναι γραπτά κείμενα και καθόλου δεν θα μπορούσαν να το κάνουν αυτό. Ποια είναι, λοιπόν, η δύναμή τους; Είστε εσείς, εάν τους ενδυναμώνετε και αν τους προσφέρετε, με δύναμη εξουσιαστική πάντοτε, σ' αυτόν ο οποίος τούς έχει ανάγκη. Επομένως, οι νόμοι είναι ισχυροί χάρη σε σας και εσείς είστε ισχυροί χάρη στους νόμους. Πρέπει, λοιπόν, να τους βοηθάτε, όπως ακριβώς θα βοηθούσε κάποιος τον εαυτό του, εάν αδικούνταν, και να θεωρείτε ότι τα αδικήματα εναντίον των νόμων είναι αδικήματα εναντίον όλων των πολιτών -για

οποιονδήποτε, τυχόν, λόγο συλληφθεί κάποιος- και να μην ανακαλύπτετε (ως πρόφαση) ούτε τα αξιώματα, ούτε την ευσπλαγμία, ούτε κανέναν άνθρωπο, ούτε κανένα τέχνασμα, που εξαιτίας τους δεν θα τιμωρηθεί, εάν κάποιος παραβιάζει τους νόμους.

Δημοσθένους: "Κατὰ Μειδίου" 224-225

Λέγοντας "εσείς", ο ρήτορας Δημοσθένης εννοεί τους Αθηναίους πολίτες και ιδιαιτέρως όσους ασκούσαν τη δικαστική εξουσία, όπως τα μέλη του λαϊκού δικαστηρίου της Ηλιαίας, στο οποίο είχε καταγγείλει τον Μειδία